

**Zasady działania Komisji niezależnych ekspertów
do zbadania zjawiska wykorzystywania seksualnego osób małoletnich
w Kościele katolickim w Polsce**

PREAMBUŁA

Misją Kościoła – jako wspólnoty uczniów Chrystusa – jest wsłuchiwanie się w Jego słowa, trwanie w Jego nauczaniu i dążenie do komunii z Nim. Idąc za Jezusem, dążymy do prawdy, ufając Jego słowom: „poznacie prawdę, a prawda was wyzwoli” (J 8, 32).

Jednym z warunków takiej postawy jest gotowość do uznania swoich win i wyznanie ich w pokorze. Wyznanie, że „bardzo zgrzeszyłem myślą, mową, uczynkiem i zaniedbaniem” dokonuje się nie tylko indywidualnie w sakramencie pokuty i pojednania, ale również wspólnotowo jako akt pokuty w czasie liturgii eucharystycznej. W ten ostatni wymiar wpisana jest prośba do wspólnoty, aby pomagała w wyjściu z sytuacji grzechu i zła.

Pokorne uznanie win przypomina o istnieniu zła i grzechu również w Kościele, w którym niektórzy duchowni i osoby konsekrowane dopuścili się przestępstw wykorzystania seksualnego wobec dzieci i młodzieży. Aby Kościół mógł wiarygodnie pełnić misję Jezusa w świecie i pomagać ludziom w odnajdywaniu Boga, muszą zostać uznane i w miarę możliwości naprawione krzywdy, które nie tylko odebrały blask światła Ewangelii, ale w wielu przypadkach odcisnęły się traumatycznym piętnem na całym życiu osób poszkodowanych. Nie dokona się to inaczej jak tylko poprzez staniecie w prawdzie, które jest warunkiem uzdrowienia osób zranionych we wspólnocie Kościoła.

Kościół w Polsce od przeszło 10 lat podejmuje działania, które mają na celu skuteczne reagowanie na zło, solidarną pomoc osobom skrzywdzonym oraz przeciwdziałanie tego rodzaju przestępstwom. Podejmując proces oczyszczenia rozpoczęty przez św. Jana Pawła II, a kontynuowany za pontyfikatów Benedykta XVI, Franciszka i Leona XIV, Kościół stworzył system ochrony małoletnich. Obecnie Kościół w Polsce jest gotowy zrobić kolejny krok w kierunku pełniejszego oczyszczenia. Takie znaczenie ma wspólna decyzja Konferencji Episkopatu Polski, Konferencji Wyższych Przełożonych Zakonów Męskich w Polsce i Konferencji Wyższych Przełożonych Żeńskich Zgromadzeń Zakonnych w Polsce o powołaniu Komisji niezależnych ekspertów do zbadania zjawiska wykorzystywania seksualnego osób małoletnich w Kościele katolickim w Polsce. Powstanie i działalność takiej komisji będzie z jednej strony zwieńczeniem pewnego etapu zapoczątkowanego przed laty procesu, a z drugiej – szczególnym rozwiązaniem na czas nawrócenia, jaki według Papieskiej Komisji ds. Ochrony Małoletnich przeżywamy obecnie w Kościele katolickim.

Biskupi i przełożeni zakonni podejmują tę decyzję w nadziei, że praca Komisji:

- będzie odpowiedzią na oczekiwania osób skrzywdzonych, które słusznie pragną prawdy i sprawiedliwości;

- pozwoli pełniej poznać skalę i czynniki, które przyczyniły się do krzywdzenia dzieci i młodzieży lub je umożliwiły;
- dostarczy wiedzy, która pomoże Kościołowi skuteczniej chronić najsłabszych i rozwijać wrażliwość na ludzi skrzywdzonych;
- zwiększy wiarygodność Kościoła w pełnieniu jego misji zarówno *ad intra*, jak i *ad extra*.

Biskupi i przełożeni zakonni wyrażają wolę powołania Komisji niezależnych ekspertów do zbadania zjawiska wykorzystywania seksualnego osób małoletnich w Kościele katolickim w Polsce (dalej: Komisja), która w swoim działaniu ma uwzględniać niniejsze zasady:

1. Komisja ma działać jako odrębna osoba prawna ustanowiona przez Konferencję Episkopatu Polski (dalej: KEP) po konsultacji z Konferencją Wyższych Przełożonych Zakonów Męskich w Polsce (dalej: KWPZM) i Konferencją Wyższych Przełożonych Żeńskich Zgromadzeń Zakonnych w Polsce (dalej: KWPZZZ).

2. Celem głównym, dla którego ma zostać powołana Komisja jest zbadanie rozmiaru i charakterystyki zjawiska wykorzystywania osób małoletnich w Kościele w Polsce z uwzględnieniem zmieniającego się kontekstu prawnego, społecznego i historycznego oraz wysłuchanie osób skrzywdzonych.

3. Cele szczegółowe Komisji mają obejmować:

- a) zgromadzenie i usystematyzowanie wiedzy o zjawisku wykorzystywania osób małoletnich w Kościele w Polsce, obejmującej przypadki jego występowania, powtarzalność wzorców i okoliczności popełniania tych przestępstw, reakcji instytucjonalnej i duszpasterskiej, na podstawie źródeł zweryfikowanych jako wiarygodne, w tym dokumentów i źródeł osobowych;
- b) przeprowadzenie analizy zjawiska wykorzystywania seksualnego małoletnich przez osoby duchowne lub osoby konsekrowane w sprawie zdarzeń występujących od roku 1945 do dnia powołania Komisji, jak również sposobu reakcji w Kościele w Polsce w ówczesnym kontekście prawnym i uwarunkowaniach historyczno-społecznych. Podstawą realizacji tego celu ma być dokumentacja znajdująca się w archiwach kościelnych i w archiwach instytucji państwowych oraz innych dostępnych źródłach, w tym świadectwa osób skrzywdzonych lub innych osób mających istotną wiedzę dotyczącą analizowanych spraw;
- c) sporządzenie końcowego raportu obejmującego wszechstronną, wieloaspektową diagnozę i analizę zjawiska wykorzystywania seksualnego małoletnich w Kościele w Polsce, powtarzalnych wzorców jej występowania, układów instytucjonalnych i sposobów reagowania wspólnot i instytucji Kościoła katolickiego na informacje dotyczące tych przestępstw (ocenianych przede wszystkim pod kątem ich wpływu na występowanie krzywdy i mechanizmów, które jej sprzyjają), w szczególności w perspektywie historycznej i prawnej, z uwzględnieniem aspektów psychologicznych,

socjologicznych i teologicznych oraz zmieniającej się regulacji prawnej i praktyki jej stosowania, a także wynikające z nich rekomendacje dla dalszych działań instytucjonalnych, prewencyjnych i pomocowych Kościoła.

4. Komisja ma realizować swoje zadania w szczególności poprzez:

- a) określenie metodologii pracy, w tym ukierunkowanie jej na opis zjawiska, wzorców i schematów postępowania sprawców, zachowania otoczenia, sposobów ujawniania informacji o zdarzeniach oraz reakcji instytucjonalnej i duszpasterskiej, a także zasad korzystania ze źródeł oraz oceny materiału badawczego i zachowań uczestników zdarzeń, usystematyzowanie różnych kategorii krzywd wyrządzonych małoletnim, poddanych analizie Komisji.
- b) dotarcie do dostępnych źródeł i przeprowadzenie analiz, w tym zwłaszcza:
 - wspólnie z KEP, KWPZM i KWPZZZ wypracowanie zasad udostępniania historycznych oraz bieżących archiwaliów kościelnych, zgodnie z przepisami prawa kanonicznego, poszanowaniem autonomii kościelnych osób prawnych oraz celów Komisji;
 - kwerenda archiwalna w historycznych archiwach państwowych i kościelnych, z pomocą archiwistów tych podmiotów;
 - wspólnie z przedstawicielami KEP, KWPZM oraz KWPZZZ wypracowanie procedury kontaktu Komisji z diecezjami i jurysdykcjami zakonnymi oraz ich archiwistami (w tym podjęcie współpracy z historykami badającymi diecezje i jurysdykcje zakonne);
 - badanie bieżących archiwaliów kościelnych z zachowaniem przepisów prawa kościelnego i za zgodą właściwego przełożonego;
 - stworzenie kanału bezpośredniej i pośredniej komunikacji dla osób chcących przedstawić Komisji swoją krzywdę, której doświadczyli jako małoletni (dalej: osób skrzywdzonych, rozumianych zgodnie z art. 5 § 1 VELM jako osoby, które twierdzą, że zostały poszkodowane) oraz możliwości wysłuchania tych osób oraz innych osób mających istotną wiedzę dotyczącą analizowanych spraw a także osób dotkniętych bezpodstawnymi oskarżeniami, na zasadzie dobrowolności oraz dokumentowanie ich relacji;
 - analizy specjalistyczne zgromadzonych materiałów: prawne (w tym kanoniczne, uwzględniające periodyzację ze względu na obowiązywanie i stosowanie prawa), socjologiczne, psychologiczne i teologiczne, w tym z wykorzystaniem danych zebranych dotychczas w kwerendach przeprowadzonych przez inne podmioty, zwłaszcza przez Instytut Statystyki Kościoła Katolickiego;
 - przygotowanie rekomendacji dla Kościoła w Polsce odnośnie do procedur postępowania i działania systemu ochrony.
- c) przygotowanie i przedstawienie raportu końcowego, w tym:
 - przedstawienie wyników prac w formie:
 - pełnego raportu zawierającego opis metodologiczny i merytoryczny z zachowaniem ochrony danych osobowych,
 - streszczenia z najważniejszymi wnioskami i rekomendacjami;

- przekazanie raportu KEP, KWPZM i KWPZZZ w celu umożliwieni odniesienia się w terminie 3 miesięcy do zawartych w nim treści przed jego upublicznieniem;
- upublicznienie raportu;
- przedstawienie wskazań dla konkretnych diecezji i jurysdykcji zakonnych, jeśli zwrócą się z prośbą o przygotowanie szczegółowych rekomendacji.

5. Komisja nie ma charakteru śledczego ani nie zastępuje organów wymiaru sprawiedliwości. W razie podejrzenia popełnienia przestępstwa Komisja ma powiadomić właściwe organy państwowe i kościelne zgodnie z przepisami prawa.

6. W wykonywaniu swoich zadań Komisja ma być niezależna, a jej członkowie lojalni jedynie wobec prawdy. Skład Komisji powinien być autonomicznie proponowany przez przewodniczącego Komisji. Przewodniczący Komisji powinien być powoływany przez KEP po uzyskaniu akceptacji przez Radę Stałą KEP i KWPZM oraz KWPZZZ, mając na względzie, by osoba przewodniczącego pozwalała na rzeczywiste, uzasadnione i powszechne przekonanie co do tego, że będzie on potrafił zrealizować cele Komisji w sposób bezstronny i uczciwy.

7. Komisja powinna składać się z osób o różnych kompetencjach, dysponujących warsztatem – optymalnie naukowym – historycznym, prawnym, psychologicznym lub seksuologicznym oraz socjologicznym i teologicznym oraz mających doświadczenie w pracy z pokrzywdzonymi.

8. Do Komisji nie mogą należeć członkowie KEP, KWPZM, KWPZZZ oraz osoby, które z jakichkolwiek przyczyn mogłyby być narażone na konflikt interesów, w tym osoby, wobec których pojawił się formalnie lub publicznie wiarygodny zarzut dopuszczenia się wykorzystania seksualnego, osoby skrzywdzone wykorzystaniem seksualnym w Kościele oraz dziennikarze.

9. Biskupi diecezjalni i inni ordynariusze, wyżsi przełożeni zakonni i podlegające im osoby nie mogą ingerować w prace Komisji. Ponadto w relacji z Komisją, w tym w obiegu dokumentów, KEP, KWPZM i KWPZZZ mają działać przez sekretarzy, a komunikacja i obieg dokumentów pomiędzy Komisją a diecezjami i jurysdykcjami zakonnymi ma odbywać się poprzez stosowne kurie.

10. Komisja może podjąć współpracę z zachowaniem przepisów prawa, m.in. z następującymi instytucjami:

- archiwa państwowe;
- Instytut Pamięci Narodowej;
- Państwowa Komisja do spraw przeciwdziałania wykorzystaniu seksualnemu małoletnich poniżej lat 15;
- Rzecznik Praw Dziecka;
- organy ścigania i organy wymiaru sprawiedliwości;
- organizacje pozarządowe i instytucje zajmujące się zjawiskiem wykorzystania seksualnego małoletnich, których zasady działania nie stoją w sprzeczności z ideami chrześcijańskimi.

11. Komisja może nawiązać współpracę z podmiotami prowadzącymi badania nad zjawiskiem wykorzystywania seksualnego małoletnich, w tym z Instytutem Statystyki Kościoła Katolickiego SAC, w celu uwzględnienia ich doświadczenia oraz wyników badań w realizacji zadań.

12. Komisja powinna wykonywać swoje zadania z poszanowaniem dóbr osobistych osób żyjących i zmarłych oraz zgodnie z zasadami ochrony danych osobowych z uwzględnieniem prawa państwowego i kanonicznego.

13. Komisja ma informować instytucje kościelne, które ją powołały oraz opinię publiczną o stanie prac, w sposób gwarantujący bezpieczeństwo i ciągłość realizowanych przez nią zadań.

14. Koordynację bieżącej współpracy z Komisją ma zapewniać KEP. Do realizacji tego zadania KEP wyznaczy odpowiednią osobę. Ta sama osoba będzie również odpowiedzialna za utrzymywanie kontaktu z sekretarzami generalnymi KEP, KWPZM i KWPZZZ.

15. Biskupi diecezjalni i z nimi zrównani oraz wyżsi przełożeni zakonnici (wchodzący w skład KEP, KWPZM oraz KWPZZZ) powinni udzielić członkom Komisji wszelkiej niezbędnej pomocy w realizacji jej celów i wykonywaniu zadań oraz zagwarantować Komisji prawo do otrzymania informacji i dokumentów potrzebnych dla realizacji jej celów, również od osób i podmiotów podległych ich jurysdykcji.

16. Środki niezbędne do pokrycia kosztów funkcjonowania i pracy Komisji na poziomie ogólnopolskim powinny być przekazywane przez Fundację Świętego Józefa Konferencji Episkopatu Polski w ramach jej statutowej działalności, za wyjątkiem kosztów badań archiwów diecezjalnych i zakonnych ponoszonych w ramach realizacji zadań własnych przez diecezje i jurysdykcje zakonne.

17. Statut Komisji zgodny z niniejszymi Zasadami jest zatwierdzany przez KEP po konsultacji z KWPZM oraz KWPZZZ.

18. Przygotowanie statutu Komisji, zgodnego z niniejszymi zasadami i ustanowienie Komisji jako odrębnej osoby prawnej powierza się Prezydium KEP.

Dokument został przyjęty przez Konferencję Episkopatu Polski na mocy uchwały nr 5/404/2026 z dnia 11 marca 2026 r.

+ Tadeusz Wojda SAC
Arcybiskup Metropolita Gdański
Przewodniczący KEP

+ Marek Marczak
Sekretarz Generalny KEP